

Europeiska undersökningen om livskvalitet 2016

Inledning

Europeiska undersökningen om livskvalitet (EQLS) är ett beprövat verktyg för att övervaka och analysera livskvaliteten i EU. Den genomfördes 2003, 2007, 2011 och 2016 och dokumenterar EU-medborgarnas levnadsvillkor och sociala situation. Undersökningen mäter både subjektiva och objektiva upplevelser: rapporterade attityder och preferenser såväl som resurser och erfarenheter. Eurofound tar hänsyn till att "livskvalitet" är ett brett koncept som omfattar såväl subjektivt välbefinnande som kvaliteten på offentliga tjänster och samhällets kvalitet. I denna rapport ges en översikt av ett flertal dimensioner: subjektivt välbefinnande, levnadsstandard, aspekter av utsatthet, vårdansvar och balans mellan arbetsliv och privatliv; hälso- och sjukvård, långtidsvård, barnomsorg och andra offentliga tjänster; social otrygghet, social utestängning och sociala spänningar, förtroende, delaktighet och samhällsengagemang.

Denna rapport omfattar de 28 EU-medlemsstaterna och bygger på uppgifter från EQLS 2016 liksom på information från tidigare undersökningar och annan forskning för att bedöma trender i de europeiska samhällena. Så här tio år efter den globala ekonomiska krisen granskas sociala framsteg och ett försök görs att identifiera återstående och framväxande utmaningar.

Politiskt sammanhang

Inom EU:s politiska dagordning läggs allt mer tonvikt vid den sociala dimensionen i sammanhållnings- och konvergenspolitiken. EQLS gör det möjligt att mäta resultat och framsteg, till exempel i form av välbefinnande och social inkludering. Olika data kan komplettera de sociala indikatorer som används för att övervaka politiska resultat, i synnerhet när det gäller genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Många beslut som spelar in på livskvaliteten fattas på nationell och lokal nivå, och den information om skillnader mellan länder som framkommer i undersökningen kan användas som utgångspunkt för ytterligare analys av medlemsstaterna

och för ömsesidigt lärande. Undersökningen omfattar hela EU och inbjuder därmed till reflektion över likheter och skillnader i unionen.

De viktigaste resultaten

- Det har skett allmänna framsteg när det gäller livskvaliteten i EU mellan 2011 och 2016, och vissa dimensioner är tillbaka på samma nivåer som 2007, det vill säga före krisen. Den materiella fattigdomen har minskat och tillfredsställelsen med levnadsstandarden har ökat i alla inkomstkvartiler jämfört med 2011. Svårigheterna att få det att gå ihop ekonomiskt är emellertid fortfarande större i sju länder än de var 2007, före krisen. I elva länder säger sig över hälften av befolkningen ha svårt att få det att gå ihop ekonomiskt.
- Det finns fortfarande stora skillnader i livskvalitet mellan länderna, men dessa är nyanserade och kan inte enkelt delas in i homogena grupper av länder. Inte desto mindre är flera nackdelar mer uttalade i vissa samhällen än i andra.
- EU-medborgarnas tillfredsställelse med livet har legat på en relativt hög nivå under det senaste årtiondet: 7,1 i genomsnitt, på en skala från 1 till 10, i 2016 års undersökning. Denna nivå ökade mellan 2011 och 2016 i vissa medlemsstater, särskilt i Ungern, Estland och Storbritannien, medan den största ökningen av tillfredsställelsen i fråga om livskvalitet uppmättes i Ungern, Bulgarien, Estland och Polen. I Grekland, Italien och Spanien minskade emellertid tillfredsställelsen med livet under samma period, vilket är en fortsättning på den neråtgående trend som tog sin början redan före den ekonomiska krisen.
- Tillfredsställelsen med kvaliteten på offentliga tjänster har ökat överlag. I synnerhet har omdömena om hälso- och sjukvården och barnomsorgen förbättrats i flera länder där de tidigare var negativa. Den upplevda kvaliteten på offentliga tjänster varierar fortfarande stort mellan medlemsstaterna, och låginkomsttagare säger sig se färre kvalitetsförbättringar.

- Fler stadsinvånare har blivit oroliga över luftkvaliteten. När det gäller lokala tjänster är otillräcklig tillgång till återvinningsmöjligheter ett av de problem som nämns, medan tillgången till bankinrättningar på landsbygden är ett problem i vissa länder. Jämfört med den föregående undersökningen känner färre människor i EQLS 2016 gemenskap med människorna i området där de bor. Det gäller särskilt på landsbygden, där denna faktor är viktig för den sociala inkluderingen.
- Resultaten visar på en allmän förbättring när det gäller samhällskvalitetsindikatorer, bland annat har känslorna av socialt utanförskap minskat, deltagandet i klubbar, sällskap eller föreningar stigit och förtroendet för nationella institutioner ökat. I synnerhet bland ungdomar (18–24 år) ökade den andel som sade sig lita på andra människor, vilket eventuellt tyder på att denna grupp inte har påverkats negativt av krisen i lika hög grad som äldre personer.
- Upplevda spänningar mellan fattiga och rika, ledning och arbetstagare samt äldre och yngre har minskat. Upplevda spänningar mellan religiösa och etniska grupper har emellertid ökat något liksom även, om än i mindre utsträckning, spänningar mellan grupper med olika sexuell läggning.
- Vad gäller vissa indikatorer finns seglivade skillnader, och det märks tydligt att återhämtningen efter krisen inte har nått alla medborgare i lika hög grad. För låginkomsttagare var de sociala förbättringarna mer begränsade i fråga om den allmänna kvaliteten på offentliga tjänster, upplevt socialt utanförskap och risken för psykisk ohälsa (kvinnor i den lägsta inkomstkvarteren har haft en konstant högre risk under det senaste årtiondet). Emellertid är den självrapporterade hälsokvaliteten, som försämrades efter krisen, nu bättre än 2007, även i den lägsta inkomstkvarteren.
- Deltagarna i undersökningen gav uttryck för olika sorters oro och osäkerhet. Exempelvis känner sig färre säkra på att kunna ha råd att bo kvar i sin bostad, och många oroar sig över att inkomsten inte kommer att vara tillräcklig när de blir äldre i två tredjedelar av länderna – 13 procent av alla i EU är extremt oroliga över detta – och i ett antal länder råder mindre optimism inför barnens framtid än inför den egna framtiden.
- Situationen för långtidsarbetslösa har förvärrats. Politiken bör utformas med hänsyn till att risken för psykisk ohälsa har ökat i denna grupp och att känslor av socialt utanförskap är särskilt vanliga i denna grupp. Åtgärder på detta område bör bygga på mer ingående undersökningar av sammansättningen och de föränderliga egenskaperna i gruppen långtidsarbetslösa.
- För att åtgärda problemen med skuldsättning och utestående fordringar skulle åtgärderna kunna göras mer målinriktade genom att utöver konsument- och hypoteksskulder, vilka vanligtvis omfattas av sådana åtgärder, även ta hänsyn till hyra, räkningar, telefon och informella skulder. De sistnämnda typerna av skulder är vanligare bland låginkomsttagare och kan tyda på en risk för överskuldsättning.
- Åtgärder för att öka motståndskraften bör omfatta förbättrad tillgång till stöd – både i form av sociala nätverk och institutioner – eftersom personer som litar på att de kan få stöd när det behövs är mer motståndskraftiga.
- För att motverka försämringar i balansen mellan arbetsliv och privatliv bör politiken riktas in på visstidsanställda och kroppsarbetare samt personer med ett vårdansvar, i synnerhet yngre och medelålders kvinnor.
- För att hantera det växande behovet av långtidsvård och för att hjälpa till att vidhålla och öka sysselsättningsnivån, bör politiken omfatta åtgärder både för informella vårdare med anställning och för dem utan anställning. Det är särskilt viktigt att hjälpa den sistnämnda gruppen eftersom dessa personer missgynnas på flera sätt och kan ha svårt att finna en ny roll när de inte längre har ett vårdansvar.
- Planeringen av tjänster för vårt åldrande samhälle bör inbegripa utveckling av kvalitetsåtgärder för att ta itu med den låga tillfredsställelse med långtidsvården som både de som använder och de som inte använder dessa tjänster rapporterar.
- Äldre säger sig vara mer missnöjda med livet och ha svårare att få det att gå ihop ekonomiskt i flera länder, särskilt i Östeuropa. Detta är fallet både i den senaste och i tidigare undersökningar, vilket tyder på att det krävs insatser för att skapa ett mer effektivt socialt skydd.

Policyförslag

- De största förbättringarna i livskvalitet rapporteras från den näst högsta inkomstkvarteren – en positiv utveckling för en del av den europeiska medelklassen – vilket ger anledning att fråga sig hur dessa framsteg skulle kunna utökas till andra grupper, både i fråga om livskvalitet på individuell nivå och de offentliga tjänsternas effektivitet.

Mer information

Mer information om EQLS hittar du på <https://www.eurofound.europa.eu/sv/eqls2016>

Rapporten finns på <https://www.eurofound.europa.eu/sv/publications/report/2017/fourth-european-quality-of-life-survey-overview-report>

För mer information, kontakta forskningsledare Tadas Leončikas på tle@eurofound.europa.eu